

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
42

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-29-X

BRNO 2001

PŘEHLED VÝZKUMŮ 42 (2000)

- Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabno.cz
<http://www.iabno.cz>
- Odpovědný redaktor: Doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
- Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla, Ph.D.,
PhDr. Lubomír Šebela, CSc., Mgr. Richard Zatloukal, Miroslav Lukáš,
Alice Del Maschio
- Na titulním listě:
1. Výřez jihovýchodní části historického jádra města Brna z plánu z roku 1754 (Archiv města Brna, Sbirka map a plánů K11).
Uložení Portos//D:/scanner/PV 2000/PV/Pvtif.tif
 2. Dvě středověká aquamanile ve tvaru beránka a koníčka, pocházející z odpadních jímek, odkrytých roku 2000 při výzkumu severozápadní části tzv. „Velkého Špalíčku“ v Brně (Dominikánská 3, 5, 7). Foto Karel Šabata, Museum města Brna.
- Tisk: BEKROS
- Náklad: 350 ks

© 2001 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

OLOMOUC (k. ú. Nemilany, okr. Olomouc)

„U lesíka“. KŠK. Hrob. Záchranný výzkum.

V říjnu 2000 byl v těsné blízkosti staré pevnůstky u Nemilan výkopem pro optický kabel téměř zničen dětský kostrový hrob kultury se šňůrovou keramikou. V hrobě byly zachovány kosti dolních končetin, v hromadě vyházené hlíny bylo pak dohledáno několik střeptů ze šňůrou zdobeného poháru. Identifikace lokality v mapě MZ 1:10000, list 24-22-24, v souřadnicích Z s. č., J s. č.: ([255,247], [271,246], [274,239]) mm.

Marek Kalábek, AC VM Olomouc

Resumé:

Olomouc (Kataster Nemilany, Bez. Olomouc), „U lesíka“. Schnurkeramik. Gräb. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (k. ú. Nemilany, okr. Olomouc)

„Pravá k Nedvězí“. KŠK, pravěk. Sídliště, pohřebiště. Záchranný výzkum.

Stavba rychlostní komunikace R 35 Lipník nad Bečvou-Olomouc narušila v lednu - srpnu 2000 v katastru Olomouce-Nemilany v poloze „Pravá k Nedvězí“ blíže nedatovatelné osídlení z pravěku a pohřebiště kultury se šňůrovou keramikou. Lokalita se nalézá na pozvolném svahu obráceném k západu, v nadmořské výšce 245-255 m, asi 1 km V od obce Nedvězí. Identifikace lokality v mapě ZM 1:10000, list 24-22-24, v souřadnicích Z s. č., J s. č.: ([224,160], [207,184], [203,214], [220,191])mm.

Na ploše 17 ha bylo prozkoumáno 166 sídlištních objektů neobsahujících datovací materiál. Kromě běžných typů jam byl na zkoumané ploše nalezen shluk kůlových jamek, snad půdorys kůlového domu, obklopený mělkými nejspíše stavebními jámami.

Kostrové pohřebiště kultury se šňůrovou keramikou čítající 37 hrobů, bylo rozloženo v pásu připomínající protáhlou elipsu s rozměry 521x115 m, orientovanou SZ-JV a s nadmořskou výškou 250-253 m. Samotné hrobové jámy a pohřby měly orientaci: S-J (19 hrobů), SV-JZ (10 hrobů), SZ-JV (3 hroby) a SSV-IJZ (5 hrobů). Kostrové hroby, zde prozkoumané, obsahovaly špatně dochované skelety 34 jedinců ležících ve skrčené poloze na pravém či levém boku, u nichž nebylo možné určit tradičními metodami pohlaví. V 8 případech hrob neobsahoval skelet, ve 24 případech byl v jámě uložen jeden jedinec a v 5 případech byli v hrobové jámě přítomni dva jedinci (antropologické analýze pohřebiště se věnuje Dr. Vladimír Sládek). Hrobová výbava mrtvých obsahovala: keramikou, štípanou kamennou industrii, sekery, sekeromlaty, kostěná dláta a šídla, předměty z mědi (spirálky, nákrčník, šídlo) a v jednom dokonce i drobnou zlatou spirálku. V jednom případě byl v hrobové jámě (H24)

zachycen v nohách pohřbu skelet psa. K nejzajímavějším nálezům se řadí bohatý hrob H31. V jámě s rozměry 2,9 x 2,45 x 0,6 m a orientací SZ-JV, byl uložen pohřeb dospělého jedince ve věku 30-50 let ve skrčené poloze na pravém boku. Na pravém spánku měl položenou drobnou drátěnou spirálku ze zlata. Další výbavu hrobu tvořil kamenný sekeromlat, plochá sekera, štípaná kamenná industrie, kostěné nástroje a zlomky poháru.

Marek Kalábek, Arkadiusz Tąjler, Petr Vitula, AC VM Olomouc

Resumé:

Olomouc (Kataster Nemilany, Bez. Olomouc), „Pravá k Nedvězí“. Schnurkeramik. Siedlung, Gräberfeld., Rettungsgrabung.

OLOMOUC (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)

„U hvězdárny“. KKA. Sídliště KŠK. Pohřebiště. Záchranný výzkum.

V dubnu až červnu 2000 se uskutečnil záchranný archeologický výzkum na místě nově budované křižovatky dálnice R 35 v Olomouci-Slavoníně. Lokalita se nachází v těsné blízkosti bývalé olomoucké hvězdárny, nad mělkým údolím obráceným na východ do nivy řeky Moravy, v nadmořské výšce 250-260 m. Na ploše 25 ha bylo rozpoznáno a prozkoumáno 152 objektů z různých období pravěku až novověku (srov. kap. Neolit, Doba železná, Středověk a novověk). Důležitý zde byl i objev několika pohřebišť s celkovým množstvím 73 hrobů. Identifikace lokality v mapě ZM 1:10000, list 24-22-24, v souřadnicích Z s. č., J s. č.: ([97,382], [141,332], [137,382]) mm; list 24-22-19, v souřadnicích Z s. č., J s. č. ([105,1], [117,18], [141,1]) mm.

Sídlištní objekty nevykazovaly na rozsáhlé ploše lokality známky kumulací a pouze 24% z nich lze datovat. Eneolitická fáze osídlení náleží kultuře kulovitých amfor. K tomuto sídlišti můžeme přiřadit 25 objektů s typicky zdobenou keramikou obsahující charakteristické ostřivo. Sídliště nepochybně souvisí s již dříve objevenou a zkoumanou lokalitou v Olomouci-Slavoníně (poloha „Horní lán“), která je vzdálena asi 1 km na východ od polohy „U hvězdárny“. Více jak 70 % prozkoumaných objektů neobsahovalo jakýkoliv inventář, který by je dovolil blíže časově zařadit.

Nově objevená pohřebiště zajímavě doplňují informace o osídlení pravobřeží řeky Moravy. Nejstarší pohřby souvisí s kulturou lidu se šňůrovou keramikou. Zde se v pásu dlouhém 355x26 m orientovaném SZ-JV podařilo prozkoumat 11 hrobů. Pohřebiště velice připomíná obdobnou situaci jako na lokalitě Olomouc-Nemilany „Pravá k Nedvězí“, které je odtud vzdálené asi 2 km na jih. Ve 4 hrobech nebyl skelet nalezen, ve 4 případech byl

v hrobě jeden jedinec, v 1 případě byl přítomný dvoj Pohřeb a jednou byli dokonce zaznamenáni v hrobové jámě tři jedinci. Jako bohatý kenotaf je prozatím interpretován hrob H72. Hrobová jáma s rozměry 2,35x2x0,85 m a orientací SSV-JJZ obsahovala bohatou výbavu, rozloženou na dně střední partie, bez zjevné přítomnosti lidského skeletu. Inventář se nápadně podobal obsahu hrobu H31 z lokality Olomouc-Nemilany „Pravá k Nedvězí“. Ve výbavě nechyběla drobná zlatá drátěná spirálka, kamenný sekeromlat, sekera, štípaná kamenná industrie, kostěné nástroje a zlomky nádob. Hrobová jáma byla nejspíš zapuštěna do předpokládaného staršího sídlištního objektu kultury kulovitých amfor, protože horní polovina zásypu obsahovala velké množství mazanice a štípané industrie s charakteristickým zásypem těchto objektů.

Marek Kalábek, Arkadiusz Tajer, Petr Vitula AC
VM Olomouc

Resumé:

Olomouc (Kataster Slavonín, Bez. Olomouc), „U hvězdárny“. Kugelamphoren. Siedlung. Sschnurkeramik. Gräberfeld. Rettungsgrabung.

PODMOLÍ (okr. Znojmo)

„Šobes“. Epilengyel, KNP, JeK. Výšinné sídliště. Záchraný výzkum.

V červnu a září-listopadu 2000 byl ve dvou etapách realizován v první fázi zjišťovací a v druhé fázi záchraný archeologický výzkum na hradisku „Šobes“ na k. ú. Podmolí. Lokalita byla popsána J. Říhovským v druhé polovině 70. let 20. století a pochází z ní řada nálezů z povrchových sběrů. Do roku 2000 zde z pochopitelných důvodů (hraniční pásmo, intenzivní osazení viniční kulturou a ovocnými stromy) nemohl být proveden žádný systematický výzkum. Jedná se o výrazný, v terénu dobře vymezený ostroh o rozloze 17 ha, obtékaný z 90% řekou Dyjí (obr. 1). Plocha hradiska je orientována k jihu a nadmořská výška činí 300-330 m. Podloží tvoří horniny Dyjského masívu. V současné době je součástí Národního parku Podyjí a jeho plocha je do současnosti využívána jako vinohrad fy. Znovín Znojmo se sídlem v Šatově. Výzkum byl vyvolán záměrem investora o založení nové vinice v nejvyšším místě lokality, v prostoru bývalého meruňkového sadu o rozloze 0,9 ha. Cílem první etapy (zjišťovací výzkum) bylo zjistit, zda se na intenzivně zemědělsky obdělávané ploše, dotčené řadou umělých terénních zásahů (terasování, cesty), vůbec nachází nějaké neporušené archeologické situace. V této etapě výzkumu se podařilo realizovat celkem 5 sond o velikostech 1 x 3 m (sonda 1 a 3), 1 x 4 m (sonda 2) a 0,7 x 3 m (sonda 4-5). Přes četná recentní porušení se podařilo nalézt místa (sonda 2) s ucelenými sekvencemi kulturních vrstev a řadou

drobných zahloubených objektů. Proto byla na podzim téhož roku zahájena druhá etapa výzkumu, která měla za cíl systematické plošnější odkryvy a velké sondy, které by protnuly celou plochu meruňkového sadu ve směru V-Z. Celkem se podařilo realizovat 6 dalších sond (6-11), jejichž celková plocha dosáhla 150 m². I když přibližně v 60-70% celkové prozkoumaných ploch bylo zjištěno větší či menší porušení archeologických situací, nebo jejich úplné zničení, podařilo se zjistit celou řadu důležitých informací o vývoji lokality.

Obr. 6. Podmolí. Celkový pohled od jihu na hradisko „Šobes“.
Höhensiedlung „Šobes“, Ansicht von S.

K nejstaršímu osídlení náleží zlomek větší nádoby s vhloubenou výzdobou kultury s vypíchanou keramikou. Větší intenzita osídlení nastává od počátku eneolitu. Ve smíšeném kulturním horizontu (102) se podařilo identifikovat několik desítek zlomků keramiky, které náležejí do závěru lengyelského, případně počátku epilengyelského vývoje na Moravě. Již v této době zde tedy můžeme počítat s výšinným sídlištěm. Následnou intenzitu osídlení dokládá velký počet nálezů keramiky kultury s nálevkovitými poháry spolu s cca 20 zlomky šálků keramiky Retz-Křepice s výzdobou provedenou brázděným vpichem. V ojedinělých případech je zachována i bílá inkrustace. Soubor nálezů KNP je doplněn o štípanou kamennou industrii (hroty šípů, škrabadla aj.), broušenou kamennou industrii a ostatní kamenné artefakty, keramické přesleny a zlomky drobné plastiky. Za nejvýznamnější nález lze považovat přední část hliněného modelu sekeromlatu zdobeného vhloubenou a plastickou výzdobou, což je první takový nález z území Moravy. Prozatím žádným výzkumem nebylo potvrzeno opevnění z tohoto období vývoje lokality. Závěr eneolitického osídlení hradiska dokládá ojedinělý zlomek větší nádoby s násobnou plastickou členěnou páskou, který lze zařadit do období jevišovické kultury.

Zdeněk Čížmář, ÚAPP Brno